

IFAU – INSTITUTET FÖR
ARBETSMARKNADSPOLITISK
UTVÄRDERING

Uppföljning av EU:s rekommendationer för arbetsmarknadspolitiken

Susanne Ackum Agell
Anders Forslund
Maria Hemström
Oskar Nordström Skans
Caroline Runeson
Björn Öckert

STENCILSERIE 2001:4

Uppföljning av EU:s rekommendationer för arbetsmarknadspolitiken

av

Susanne Ackum Agell, Anders Forslund, Maria Hemström, Oskar Nordström Skans, Caroline Runeson och Björn Öckert¹

¹IFAU, Box 513, 751 20 Uppsala. Tel: 018-471 70 70 eller e-post susanne.ackum_agell@ifau.uu.se. Vi vill tacka tjänstemän vid Närings- och Utbildningsdepartementet och deltagarna vid IFAU:s seminarium den 23 november för värdefulla synpunkter, Johanna Bång för hjälp med datainsamling samt Per Johansson för hjälp med figurerna.

Bakgrund

Den låga sysselsättningen och höga arbetslösheten har länge varit föremål för intensiva diskussioner inom Europeiska unionen. Ett viktigt steg mot en mer samordnad politik och en gemensam strategi för ökad sysselsättning togs i och med att stats- och regeringscheferna i juni 1997 i Amsterdam enades om en särskild avdelning för sysselsättning i det s k Amsterdamfördraget.

År 2002 har EU:s Sysselsättningsstrategi varit i kraft i 5 år och medlemsstaterna har därför enats om att utvärdera strategin och dess effekter på sysselsättningsutvecklingen inom unionen. Det primära syftet är att analysera vilken effekt sysselsättningsstrategin har haft på utformningen av den nationella politiken och på sysselsättningsutvecklingen i medlemsländerna. Resultatet ska bidra till att vidareutveckla strategin för framtiden för att uppnå de gemensamt uppsatta målen för ökad tillväxt och sysselsättning i Europa.

Den nationella utvärderingen syftar till att: (A) beskriva den nationella politiken efter sysselsättningsstrategins ikraftträdande och analysera i vilken utsträckning politiken ligger i linje med riktlinjernas intentioner; (B) beräkna de initierade åtgärdernas omfattning och resultat; (C) skatta effekterna av de vidtagna åtgärderna och i vilken grad de har bidragit till att uppfylla de gemensamma övergripande målen för sysselsättningsstrategin.

Den svenska nationella utvärderingen är uppdelad i olika delprojekt där IFAU fått i uppdrag av Näringsdepartementet att belysa följande:

1. Uppföljning av EU:s rekommendationer för arbetsmarknadspolitiken (Stencil 2001:4)
2. Uppföljning av EU:s rekommendationer för integrering av invandrare på arbetsmarknaden (Stencil 2001:5)
3. Uppföljning av EU:s rekommendationer på skatte- och bidragsområdet (Stencil 2001:6)
4. Uppföljning av EU:s rekommendationer på jämställdhetsområdet (Stencil 2001:7).

Stencilerna finns tillgängliga på IFAU:s hemsida: www.ifau.se.

Följande personer har varit involverade i uppföljningen: FD Susanne Ackum Agell, docent Peter Fredriksson, docent Anders Forslund, FD Maria Hemström, Caroline Runeson, FL Oskar Nordström Skans, docent Marianne Sundström (Sofi, Stockholms universitet), FD Olof Åslund och FD Björn Öckert.

Uppföljning av EU:s rekommendationer för arbetsmarknadspolitiken

Riktlinje 1 och 2 handlar om att medlemsstaterna ska utarbeta strategier för en aktiv arbetsmarknadspolitik i syfte att bekämpa ungdomsarbetslöshet och förebygga långtidsarbetslöshet samt avsevärt öka andelen kompetenshöjande åtgärder till de arbetslösa. Alla arbetslösa ska erbjudas en ny start i form av utbildning, omskolning, arbetslivserfarenhet, anställning eller andra åtgärder som främjar deras anställbarhet. Detta ska erbjudas ungdomar innan de varit arbetslösa i sex månader och vuxna innan de varit arbetslösa i tolv månader. Vidare ska medlemsländerna gradvis öka andelen kompetenshöjande åtgärder till de arbetslösa för att på sikt nå samma nivå som de tre medlemsstater som bedriver den mest aktiva arbetsmarknadspolitiken, men till minst 20 procent.

I riktlinje 7 uppmanas medlemsstaterna att motverka diskriminering och främja social integrering bland grupper och individer vars ställning på arbetsmarknaden är svag. Lämpliga åtgärder ska vidtas för att tillgodose de behov som funktionshindrade har när det gäller integrering på arbetsmarknaden.

I detta uppdrag efterfrågas en beskrivning av de åtgärder som har vidtagits mot bakgrund av dessa riktlinjer och hur de har utvecklats sedan sysselsättningsstrategins ikraftträdande. Vidare ska utvecklingen av inflödet till arbetslöshet, antal programdeltagare samt resurstilldelningen beskrivas och en analys görs av effekterna av de vidtagna åtgärderna. Avsnitt A.1 nedan rör de åtgärder som, i stort sett, riktas till alla arbetslösa medan avsnitt A.2 rör de åtgärder som är speciellt fokuserade på arbetshandikappade; motsvarande uppdelning finns för C-delen som rör effektutvärderingar av den genomförda politiken. (För en motsvarande analys av integrering av invandrare på arbetsmarknaden se Åslund & Runeson (2002).)

A.1 Beskrivning av svensk arbetsmarknadspolitik²

Sverige har en lång tradition av aktiv arbetsmarknadspolitik. Stora delar av EU:s riktlinjer för detta område ligger därför inom ramen för den politik Sverige fört under en längre tid. Ambitionerna har varit och är i flera fall också mer långtgående än vad riktlinjerna anger. Att avgöra vilken direkt effekt syssel-

² Om inte annat anges är avsnittet baserat på NAP (1998-2001), Ams (1999-2001) och Bergeskog (1998-99).

sättningsstrategin haft för utvecklingen av politiken inom detta område är därför svårt. I detta avsnitt följer en beskrivning av svensk arbetsmarknadspolitik som den såg ut 1997, d v s innan sysselsättningsstrategins ikraftträdande, och en redogörelse för de viktigaste förändringarna som skett sedan dess. Endast beslutade/genomförda åtgärder presenteras. I de svenska handlingsplanerna för sysselsättning presenteras även utredningar och förslag som ännu ej resulterat i någon åtgärd; i de fall sådana finns redovisas de i Bilaga A.1. Åtgärder som funnits under perioden men som upphört utan att ersättas av någon liknande insats presenteras i de flesta fall inte.

A.1.1 De svenska målen för arbetsmarknadspolitik 1997-2001³

Arbetsmarknadsverket, som ska verkställa riksdagens beslut i arbetsmarknadspolitiska frågor, har följande verksamhetsgrenar:

- Matchning på arbetsmarknaden
- Kompetenshöjande insatser samt stöd till dem som har det svårast på arbetsmarknaden
- Verksamhetsutveckling, uppföljning, tillsyn och kontroll av arbetsförmedling, de arbetsmarknadspolitiska programmen och arbetslöshetsförsäkringen
- Arbetslivstjänster

Varje år formuleras ett antal mål för verksamheten. Målen har bl a gällt antalet långtidsinskrivna och långtidsarbetslösa, antalet arbetshandikappade i åtgärder och andelen arbetsgivare som ska ha fått tillräckligt med sökande för att kunna anställa inom överenskommen tid. Målsättningarna har höjts de senaste åren i takt med att arbetsmarknadsläget förbättrats. Vidare finns bl a mål om att ingen under 25 år ska behöva vara öppet arbetslös i mer än 100 dagar, att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ska medverka till att bryta könsuppdelningen på arbetsmarknaden och att utsatta grupper, d v s arbetshandikappade, utomnordiska medborgare och ungdomar, ska prioriteras till de arbetsmarknadspolitiska programmen.

Fram till 1999 fanns varje år mål för antalet deltagare i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Avskaffandet av dessa volymmål innebar att det nu gavs ökad möjlighet att satsa på kvalitet och dyrare program. 1999 infördes också ett mål för en effektivare arbetsmarknadsutbildning. Målsättningen är att andelen

³ Regleringsbrev för AMV (1997-2001).

som fått arbete 90 dagar efter avslutad yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning ska uppgå till minst 70 procent. (Se avsnitt B för andel i arbete efter olika åtgärder, antal deltagare m m.)

A.1.2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

En viktig princip för svensk arbetsmarknadspolitik är den s k ”Arbets- och kompetenslinjen”. Enligt denna ska arbete och aktiva åtgärder prioriteras framför passiv utbetalning av arbetslöshetsersättning. Arbetslösa riskerar nedsättning av ersättningen om de tackar nej till lämpligt arbete eller lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd; se Fredriksson & Runeson (2002). Aktiva åtgärder finns sedan en längre tid tillbaka bl a i form av arbetsmarknadsutbildning, subventionerat arbete och arbetspraktik. (Se avsnitt B för hur vikten mellan de olika åtgärderna förändrats sedan 1997.)

För att stärka arbetslinjen inrättades en *aktivitetsgaranti* den 1 augusti 2000. Aktivitetsgarantin riktar sig till personer som är eller riskerar att bli långtidsinskrivna vid arbetsförmedlingen. Syftet är att bryta rundgången mellan öppen arbetslöshet och arbetsmarknadspolitiska åtgärder och istället ge den arbetslöse heltidsaktivitet fram till en anställning eller en utbildning. Reformen hänger nära samman med förändringen i arbetslöshetsförsäkringen⁴, (se även se Fredriksson & Runeson (2002)). Tidigare fanns möjlighet att genom deltagande i arbetsmarknadspolitiska åtgärder kvalificera till nya ersättningsperioder. Åtgärder kom därmed att användas till att förhindra utförsäkring. Denna återkvalificeringsmöjlighet är nu borttagen. Aktivitetsgarantin bygger på individuella handlingsplaner och inom ramen för dessa gäller de traditionella arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Ersättning ges till deltagare i form av aktivitetsstöd. Den som är berättigad till arbetslöshetsersättning får ersättning motsvarande denna. Erbjudande om att delta i aktivitetsgarantin bör ges senast inom 27 månader från inskrivningen vid arbetsförmedlingen⁵.

Förmedlingsverksamhet

På arbetsförmedlingen kan den arbetssökande få tillgång till information om lediga platser genom ett antal olika media. Genom bl a yrkesvalkurser och jobsökarkurser ges vägledning och träning i att söka arbete. Vid arbetsförmedlingen upprättas också individuella handlingsplaner för de arbetslösa. För att ha

⁴ Prop. 1999/2000:139

⁵ Förordning 2000:634

rätt till arbetslöshetsersättning ska, från den 5 februari 2001, den arbetssökande medverka till att en sådan handlingsplan upprättas⁶, (se även delprojekt 2). För 2001 finns en målsättning om att en handlingsplan ska upprättas inom tre månader från inskrivningen vid arbetsförmedlingen.

Aktiviteter inom vägledning och platsförmedling finns sedan den 1 augusti 2000 som ett särskilt arbetsmarknadspolitiskt program. Arbetssökande deltar här i olika vägledande och platsförmedlande aktiviteter utifrån en individuellt behovsanpassad planering. Denna åtgärd ingår ofta som en del av aktivitetsgarantin. Tidsperioden är som längst sex månader och deltagare får under tiden aktivitetsstöd.

Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsmarknadsutbildning avser i första hand yrkesinriktad utbildning. Idén är att arbetssökande ska erbjudas utbildning i yrken där det råder brist på arbetskraft. Utbildningen kan också vara allmänteoretisk eller orienterande som förberedelse för en yrkesinriktad utbildning. Under senare år har *yrkessvenska för invandrare* varit en del av arbetsmarknadsutbildningen, lika så *datortek* där arbetslösa ges träning i användning av informationsteknik och olika dataprogram.

En *IT-utbildning* startade den 1 januari 1998 och avslutades den 31 mars 2000. Målet med utbildningen var att ge yrkeskompetens för bristyrken inom IT-näringsen. Tre fjärdedelar av platserna var avsedda för arbetslösa. Ersättning till arbetslösa deltagare gavs i form av utbildningsbidrag.

Arbetslösa utgör också den främsta målgruppen för det s k *Kunskapslyftet*. Genom denna utbildningssatsning ges möjlighet till kompletterande studier upp till treårig gymnasiekompetens.

Subventionerat arbete

Det har genom åren funnits många typer av subventionerat arbete. 1997 användes bland annat *beredskapsarbete* och *rekryteringsstöd*. Beredskapsarbete innebär bidrag till arbetsgivare för tillfällig sysselsättning av arbetslösa. Rekryteringsstöd betalades till arbetsgivare för anställning av arbetslösa samt anställning av vikarier då anställda deltog i utbildning. Dessa åtgärder upphörde den 1 januari 1998 och ersattes av *anställningsstöd*. Anställningsstödet har efterhand förlängts och förstärkts och finns nu i fyra olika former:

⁶ Prop. 1999/2000:139

- *Allmänt anställningsstöd* innebär ersättning till arbetsgivare vid anställning av person som är långtidsarbetslös och varit inskriven vid arbetsförmedlingen i minst 12 månader. Stöd ges med 50 procent av lönekostnaden, dock högst 350 kr per dag, under högst sex månader. (Infördes den 1 januari 1998.)
- *Förstärkt anställningsstöd* ges vid anställning av person som varit inskriven vid arbetsförmedlingen i minst 24 månader. Stöd ges med 75 procent av lönekostnaden, dock högst 525 kr per dag, under sex månader och med 25 procent, dock högst 175 kr per dag, under följande 18 månader. (Infördes den 1 oktober 1999.)
- *Utökat förstärkt anställningsstöd* ges vid anställning av person som varit inskriven vid arbetsförmedlingen under minst 48 månader. Stöd ges med 75 procent av lönekostnaden, dock högst 575 kr per dag, under tolv månader och med 50 procent, dock högst 350 kr per dag, under ytterligare tolv månader. (Infördes den 1 augusti 2000.)
- *Särskilt anställningsstöd* ges vid anställning av person som fyllt 57 år, som varit inskriven vid arbetsförmedlingen under minst 24 månader och som deltagit i aktivitetsgarantin under minst tre månader. Stöd ges med 75 procent av lönekostnaden, dock högst 525 kr per dag, under 24 månader. (Infördes den 1 augusti 2000.)

Det har även tidigare funnits åtgärder speciellt riktade till äldre långtidsarbetslösa. *Lönebidrag*, som ges till arbetsgivare vid anställning av arbetshandikappade, kunde fram till den 1 januari 1998 även ges vid anställning av långtidsarbetslösa som fyllt 60 år. *Offentligt tillfälligt arbete* gav långtidsarbetslösa äldre än 55 år möjlighet att utföra vissa arbetsuppgifter inom offentlig sektor. Denna åtgärd har fasats ut sedan den 1 januari 1999.

Två åtgärder som fanns 1997 och som fortfarande finns kvar är *Start av näringsverksamhet* och *stöd till utbildning av anställda*. Det förstnämnda stödet ges till arbetslösa som startar eget företag. Bidrag erhålls vanligtvis under sex månader. Det andra ges till arbetsgivare och i första hand då långtidsarbetslösa anställs som ersättare.

Arbetspraktik

1997 fanns två olika praktikåtgärder: *arbetslivsutveckling* och *arbetsplatsintroduktion*. Arbetslivsutveckling bestod av aktiviteter som annars inte skulle ha blivit utförda på den öppna marknaden. Syftet var att skapa arbete som inte trängde undan vanligt arbete. Arbetsplatsintroduktion gav arbetslösa utan yrkeserfarenhet möjlighet att praktisera på en lämplig arbetsplats. Den 1 januari

1999 ersattes dessa åtgärder av *arbetspraktik*. Arbetspraktik kan användas för att den arbetslöse ska få yrkesorientering, yrkespraktik eller arbetslivserfarenhet. Tiden i programmet är normalt som längst sex månader och ersättning ges i form av aktivitetsstöd.

Ungdomsåtgärder

Redan innan riktlinjernas tillkomst fanns i Sverige målet att ingen under 25 år ska behöva vara öppet arbetslös i mer än 100 dagar, vilket är en mer långtgående ambition än vad riktlinjerna anger. Inom arbetsmarknadspolitiken finns ett antal åtgärder som enbart riktar sig till ungdomar. *Det kommunala ungdomsprogrammet* innebär att kommuner har möjlighet att ta över ansvaret för arbetslösa under 20 år. Kommunerna sluter då avtal med länsarbetsnämnden om att ordna sysselsättning som underlättar ungdomarnas inträde på arbetsmarknaden. Sysselsättningen ska vara på heltid och huvudsakligen inriktas mot utbildningsinsatser. Avtal finns idag för samtliga kommuner⁷. Arbetslösa ungdomar kan också få stipendier för praktik på arbetsplatser utanför Sverige. Dessa *interpraktikstipendier* kan sökas av ungdomar mellan 20 och 30 år som är, eller riskerar att bli, långtidsarbetslösa.

Ungdomsgarantin infördes den 1 januari 1998 och vänder sig till arbetslösa mellan 20 och 24 år. Har arbetsförmedlingen inte kunnat anvisa den arbetssökande till arbete, reguljär utbildning eller lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd inom 90 dagar har kommunen möjlighet att ta över ansvaret. Kommunen ska då inom tio dagar ordna en aktiverande och utvecklande insats på heltid. Insatsen får pågå i högst tolv månader och under tiden får deltagaren aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning.

Andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Inom arbetsmarknadspolitiken finns en del direkta rörlighetsstimulerande åtgärder, s k *flyttningsbidrag*. Dessa kan ges till arbetstagare vid bl a pendling och flytt till annan ort. Bidragen ges då den arbetslöse inte bedöms kunna få arbete på eller i närheten av bostadsorten.

Arbetsmarknadsverket har också medel till s k *otraditionella insatser*. Detta är insatser som motiveras av arbetsmarknadspolitiska skäl men som inte ryms inom ordinarie regelverk. En stor del av dessa medel har använts till projektverksamhet. Den 1 januari 2001 trädde ett nytt program i kraft: *projekt med ar-*

⁷ Statskontoret (2001)

*betsmarknadspolitisk inriktning*⁸. Detta program ersätter de projekt som tidigare drivits inom ramen för otraditionella insatser. Avsikten är att tydliggöra projektverksamhetens syfte och stärka kopplingen till de arbetsmarknadspolitiska målen.

Europeiska socialfonden

Europeiska socialfonden ska användas som komplement i genomförandet av sysselsättningsstrategin. De åtgärder som finansieras av socialfonden är i Sverige av betydligt mindre omfattning än de nationella åtgärderna. I genomsnitt motsvarar de 2-3 procent av totala utgifter för aktiva åtgärder. Insatserna har ofta getts en utvecklingsinriktad profil och regionala partnerskap ska ha en väsentlig roll i genomförandet⁹.

Det nya mål 3 i Sverige (för perioden 2000-06) har som övergripande strategi att stärka individens ställning på arbetsmarknaden, huvudsakligen genom kompetensutveckling av såväl arbetslösa som sysselsatta. Programmet är indelat i fyra olika insatsområden. Området *ökad anställbarhet och företagarganda* syftar till att stärka de grupper som står utanför arbetsmarknaden genom hjälp till försörjning, utbildning, jobbtrotation eller till att starta eget företag.

A.2 Beskrivning av åtgärder för integrering av arbetshandikappade på arbetsmarknaden¹⁰

Strategin i Sverige är att främst inom ramen för arbetsmarknadspolitiken underlätta arbetshandikappades¹¹ inträde i arbetslivet. Bland de arbetsmarknadspolitiska programmen finns särskilda insatser för arbetshandikappade och arbetshandikappade ska därutöver, tillsammans med invandrare och ungdomar, prioriteras till övriga åtgärder. Dessa gruppers andel av insatserna bör vara minst lika stor som deras andel av de arbetslösa. Särskilda insatser görs också för att stödja unga handikappade och för att uppmuntra arbetshandikappade till utbildning. Utöver detta finns bl a lagstiftning för att underlätta arbetshandikappades situation på arbetsmarknaden.

⁸ AMV (2001)

⁹ Svenska ESF-rådet (2000)

¹⁰ Om inte annat anges är avsnittet baserat på Ams (1999-2001) och Bergeskog (1998-99) och NAP (1998-2001).

¹¹ I Sverige används i detta sammanhang oftare begreppet *arbetshandikappad*. Ett arbetshandikapp kan sägas föreligga om ett funktionshinder försvårar eller hindrar deltagande i arbetslivet.

Sveriges politik på detta område ser i stort sett likadan ut idag som före sysselsättningsstrategins ikraftträdande. Detta avsnitt består därmed till största delen av en beskrivning av åtgärder som redan fanns vid startpunkten för EU:s riktlinjer. Endast beslutade/genomförda förändringar presenteras. I de svenska handlingsplanerna för sysselsättning presenteras även ett antal utredningar och förslag som ännu ej resulterat i någon åtgärd, för dessa hänvisas till Bilaga A.2.

A.2.1 Särskilda arbetsmarknadspolitiska program för arbetshandikappade

Syftet med de särskilda programmen för arbetshandikappade är att ge arbetssökande med arbetshandikapp samma rätt och möjlighet att delta i arbetslivet som personer utan arbetshandikapp. Bland programmen finns två typer av skyddat arbete: *Offentligt skyddat arbete* och arbete hos *Samhall*. Offentligt skyddat arbete erbjuds arbetslösa med socialmedicinskt handikapp, funktionshinder eller som på grund av långvarig och svår psykisk sjukdom har svårigheter att komma in på arbetsmarknaden. Syftet med programmet är att arbetstagaren ges rehabiliterande inslag under anställningen, vilket ska stärka dennes möjligheter till anställning på den reguljära arbetsmarknaden. Samhall ska skapa meningsfullt och utvecklande arbete för arbetshandikappade då arbetsförmågan bedöms vara så nedsatt att annat arbete inte kan komma ifråga.

Arbetsgivare som anställer personer med nedsatt arbetsförmåga kan få *lönebidrag*. Bidrag kan även lämnas om en person som haft helt sjukbidrag återgår till sin anställning¹². Syftet med lönebidrag är att öka arbetshandikappades anställbarhet genom en lönesubvention, där arbetsgivaren kompenseras för den anställdes nedsatta arbetsförmåga. *Särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS)* är ett individuellt stöd till arbetssökande med mycket svåra funktionshinder inför en anställning. Avsikten är att arbetsgivaren och den arbetssökande, med hjälp av en konsulent, ska få möjlighet att utforma arbetsuppgifterna och arbetsplatsen utifrån den arbetshandikappades arbetsförmåga. SIUS permanentades den 1 juli 1998 efter att ha bedrivits som försöksverksamhet under fem år. *Arbetslivsinriktad rehabilitering* ges i form av utredande, vägledande, rehabiliterande och arbetsförberedande insatser vid arbetsförmedlingar med rehabiliteringsresurser. Åtgärden ingår ej bland de insatser som speciellt riktas till arbetshandikappade, men arbetshandikappade deltagare utgör den största gruppen.

¹² Förordning 2000:630

Ovan nämnda åtgärder, utom Samhall och arbetslivsinriktad rehabilitering, finansieras av ett särskilt anslag för att säkerställa att arbetshandikappade får del av de arbetsmarknadspolitiska resurserna. Arbetsmarknadsstyrelsen ges varje år mål för antalet personer som ska sysselsättas med dessa medel. 1997 var målsättningen 50 000 personer¹³. Ytterligare medel har successivt tillförts anslaget och målet har därmed justerats upp och är år 2001 57 000 personer¹⁴.

A.2.2 Insatser för unga arbetshandikappade

Alla län gör särskilda arbetsförmedlingsinsatser för att hjälpa ungdomar med funktionshinder att komma in på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen samarbetar också med skolan vad gäller särskild vägledning i samband med övergången från skola till arbetsliv. Avsikten är att stödja och stimulera funktionshindrade ungdomar till att vidga sina studie- och yrkesval. Unga handikappade får anvisas till arbetsmarknadspolitiska program innan de fyllt 20 år, vilket annars utgör åldersgränsen för programmen. För unga arbetshandikappade finns det inte heller någon sex månaders tidsgräns för arbetspraktik.

A.2.3 Övriga insatser för arbetshandikappade

För arbetshandikappade personer och arbetsgivare som anställer personer med arbetshandikapp finns möjlighet till ekonomiska stöd¹⁵. *Stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen* innebär stöd för köp, hyra eller reparation av arbetshjälpmedel. *Särskilt stöd vid start av näringsverksamhet* avser bidrag till arbetslösa med arbetshandikapp som har kostnader för att skaffa utrustning när de startar eget företag. Stöd kan också ges till *personligt biträde* och till *särskilda insatser för syn- och hörselskadade*. Det sistnämnda kan t ex bestå av ekonomiskt stöd för tal- och punktskriftslitteratur eller bidrag till utbildning av ett personligt biträde i teckenspråk.¹⁶ Vissa förändringar i dessa stöd har gjorts under senare år. Bl a kan stöd till personligt biträde från den 1 januari 1999 lämnas med upp till 100 000 kr per år för företagare med arbetshandikapp som medför stora kommunikationssvårigheter. Tidigare var det högsta beloppet 50 000 kr.

Personer med funktionshinder har generellt sett lägre utbildningsnivå än befolkningen i övrigt och åtgärder finns därför för att underlätta för denna grupp

¹³ Regleringsbrev för AMV (1997)

¹⁴ Regleringsbrev för AMV (1998-2001)

¹⁵ Dessa stöd finansieras också av det ovan nämnda anslaget för arbetshandikappade.

¹⁶ Förordning 2000:630

att vidareutbilda sig. Inom arbetsmarknadsutbildningen kan arbetshandikappade få kompletterande grundutbildning t o m gymnasienivå. Varje år avsätts också medel för insatser vid folkhögskolor för deltagare med funktionshinder.

Den 1 januari 1999 inrättades 240 arbetsplatser för personer med mycket svåra funktionshinder i anslutning till regionala museer¹⁷. Verksamheten har bedrivits som försök under tre år och lönebidrag har under denna tid kunnat lämnas med upp till hela lönekostnaden.

A.2.4 Lagstiftning

Lagstiftningen om anställningsskydd och bestämmelser om rehabilitering och arbetsanpassning i arbetsmiljölagen medverkar till att den som är funktionshindrad ska kunna behålla sin anställning. Den 1 maj 1999 infördes en lag mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder¹⁸. Diskrimineringsförbudet ska skydda såväl anställda som arbetssökande. Det gäller för hela rekryteringsförfarandet och arbetsgivarens beslut om befordran, utbildning för befordran, tillämpning av löne- och andra anställningsvillkor, arbetsledningsbeslut och beslut om uppsägning, avsked m m.

A.2.5 Europeiska socialfonden

Området *mångfald, integration och jämställdhet* i det nya mål 3 (för perioden 2000-06) syftar bl a till att göra personer med funktionshinder delaktiga i arbetslivet. Detta ska ske genom bl a kompetensutveckling, underlättande av eget företagande och IT-kompetens. Insatserna vänder sig till personer som står nära arbetsmarknaden.¹⁹ Gemenskapsinitiativet *Equal* vänder sig också delvis till denna grupp. Equal syftar till att genom samarbete mellan länderna främja nya metoder för att motverka all slags diskriminering i anknytning till arbetsmarknaden.²⁰

B Utvecklingen sedan 1990

I det här avsnittet ska vi ge en kortfattad statistisk bild av utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden och av den svenska arbetsmarknadspolitiken. Vi börjar med att gå igenom utvecklingen på arbetsmarknaden. Därefter presenteras

¹⁷ Även denna verksamhet finansieras av det ovan nämnda anslaget för arbetshandikappade.

¹⁸ Prop. 1999/2000:79

¹⁹ Svenska ESF-rådet (2000a)

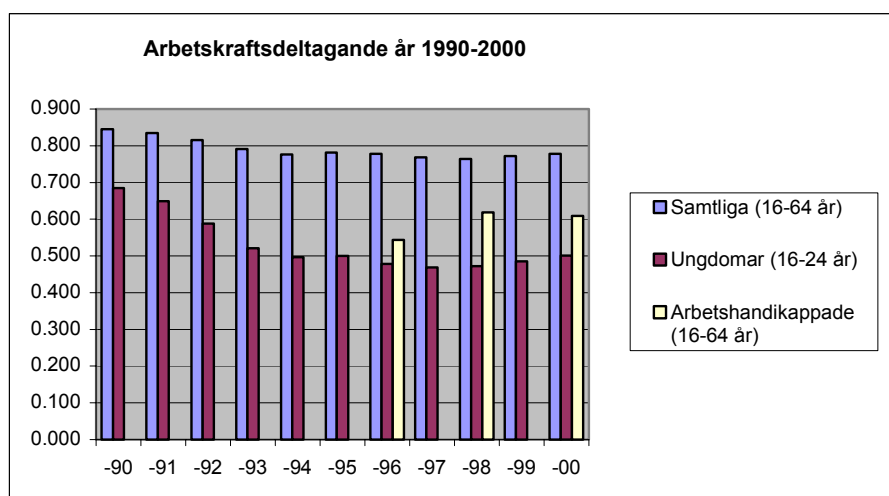
²⁰ Svenska ESF-rådet (2000b)

arbetsmarknadspolitiken; både i termer av antalet deltagare i olika program och i termer av utgifter.

B.1 Arbetskraftsdeltagande, sysselsättning och arbetslöshet

Figurerna 1-3 visar arbetskraftsdeltagandet, sysselsättningsgraden och den öppna arbetslösheten 1990-2000 för samtliga i arbetsför ålder (16-64 år) samt för ungdomar och arbetshandikappade.²¹

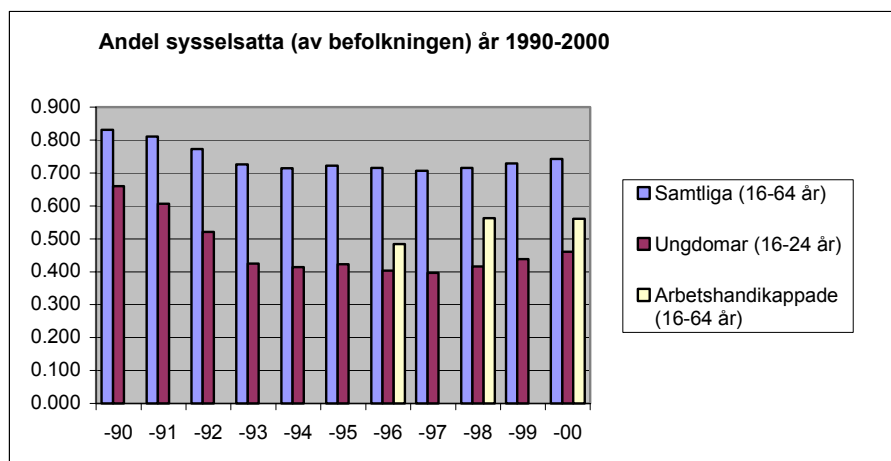
Som förväntat är arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad lägre och arbetslösheten högre bland ungdomar och arbetshandikappade än i hela befolkningen. Möjligen är det mer överraskande att de arbetshandikappade har ett bättre utfall än ungdomarna i samtliga dessa avseenden.

Figur 1: Arbetskraftsdeltagande 1990-2000

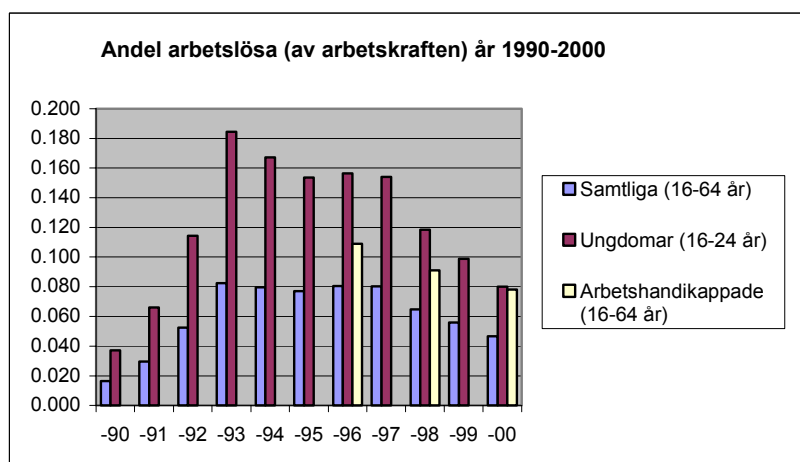
Källa: SCB, arbetskraftsundersökningar

²¹ Uppgifter om de handikappade finns enbart tillgängliga från tre tilläggsundersökningar till arbetskraftsundersökningarna för åren 1996, 1998 och 2000.

Figur 2: Sysselsättningsgrad (andel av befolkningen) 1990-2000

Källa: SCB, arbetskraftsundersökningar

Figur 3: Arbetslöshet (andel av arbetskraften) 1990-2000

Källa: SCB, arbetskraftsundersökningar

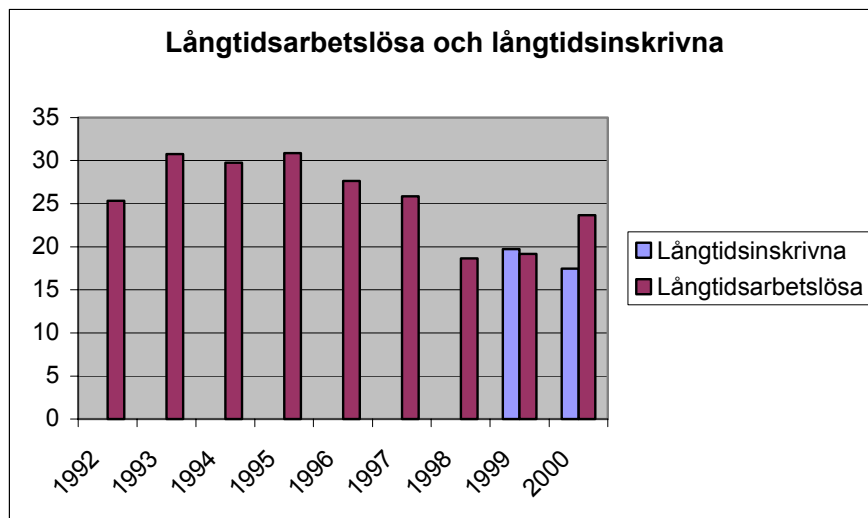
Till sist kan vi notera att variabiliteten i samtliga variabler (som förväntat) är högst för ungdomarna.

Mönstren när vi jämför utfallen för hela befolkningen med utfallen för unga och handikappade är desamma bland män och kvinnor, även om arbetskrafts-

deltagande, sysselsättningsgrad och arbetslöshet är lägre bland kvinnor än bland män i samtliga kategorier.

I Figur 4 redovisas omfattningen av långtidsarbetslöshet och långtidsinskrivning. Långtidsarbetslösheten mäts som andelen av de registrerade arbetslösa som varit arbetslösa i minst sex månader; långtidsinskrivningen mäts som andelen av de registrerade som varit inskrivna vid en förmedling i minst två år.²² Andelen långtidsarbetslösa ligger mellan knappt 20 och drygt 30 procent och är som högst vid mitten av nittiotalet. Av detta skulle man kunna förledas att tro att långtidsarbetslösheten inte var ett stort problem under 1990-talet. Emellertid användes programdeltagande ofta som ett sätt att förnya rätten till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen under 1990-talet. Detta innebär att inskrivningstider hos förmedlingarna är ett bättre mått på långtidsarbetslöshetens omfattning. Det framgår också att mellan 15 och 20 procent av de inskrivna 1999 och 2000 hade varit inskrivna under mer än två år. Dessa andelar är nästan lika stora som motsvarande andelar långtidsarbetslösa bland de öppet arbetslösa.

²² Detta stämmer inte helt. Deltagande i program som innebär subventionerad sysselsättning bryter i Ams statistik inskrivning vid förmedling. Uppgifter om andelen långtidsinskrivna finns inte tillgängliga för perioden före 1999. Notera att vi skiljer mellan ”arbetslösa” och ”inskrivna” vid förmedlingarna. De arbetslösa är de inskrivna som söker arbete och är beredda att snabbt ta ett. De övriga inskrivna är huvudsakligen deltagare i olika arbetsmarknadspolitiska program.

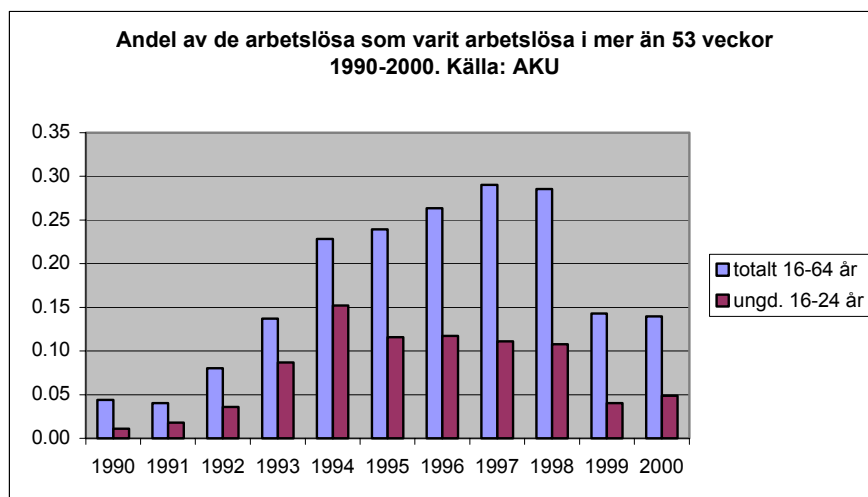

Figur 4: Långtidsarbetslösa (minst 6 månader) som andel (%) av samtliga registrerade öppet arbetslösa och långtidsinskrivna (minst 2 år) som andel av samtliga registrerade vid förmedlingarna

Källa: Ams.

I Figur 5 visas andelen långtidsarbetslösa (mer än tolv månader) bland samtliga arbetslösa respektive ungdomar enligt arbetskraftsundersökningarna.

Som väntat är ungdomar långtidsarbetslösa i mindre utsträckning än äldre.. Detta gäller också om vi ser på andelen som varit arbetslösa i minst sex månader. Bland både yngre och äldre är andelen långtidsarbetslösa män större än andelen långtidsarbetslösa kvinnor.

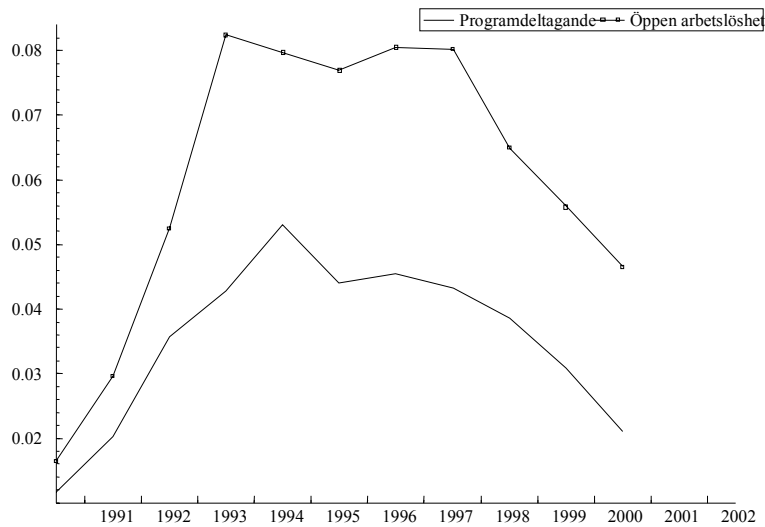

Figur 5: Andelen långtidsarbetslösa (minst ett år) 1990-2000 enligt AKU
Källa: SCB, arbetskraftsundersökningar

B.2 Deltagande i arbetsmarknadspolitiska program

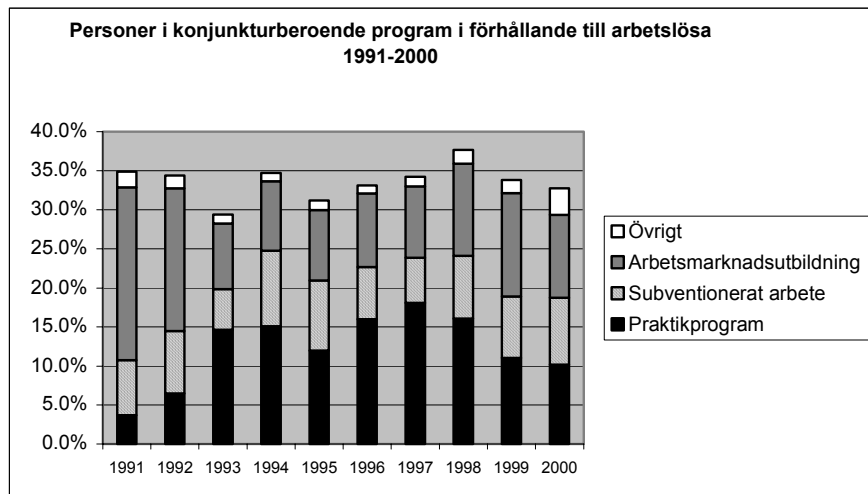
Det totala deltagandet i arbetsmarknadspolitiska program och den öppna arbetslösheten mellan 1990 och 2000 visas i Figur 6. I figuren ser vi tydligt att 1990-talets djupa lågkonjunktur möttes med kraftigt ökade programvolym, men att programvolymerna inte ökade i samma takt som den öppna arbetslösheten.

I Figur 7 visas dels hur stor del av de registrerade arbetssökande (öppet arbetslösa plus programdeltagare) som är i program, dels fördelningen mellan utbildningsprogram, praktik och subventionerad sysselsättning.

Figur 6: Programdeltagande och öppen arbetslöshet (andelar av arbetskraften) 1990-2000

Källa: Ams (programdeltagande); SCB, arbetskraftsundersökningar (öppen arbetslöshet och arbetskraften)

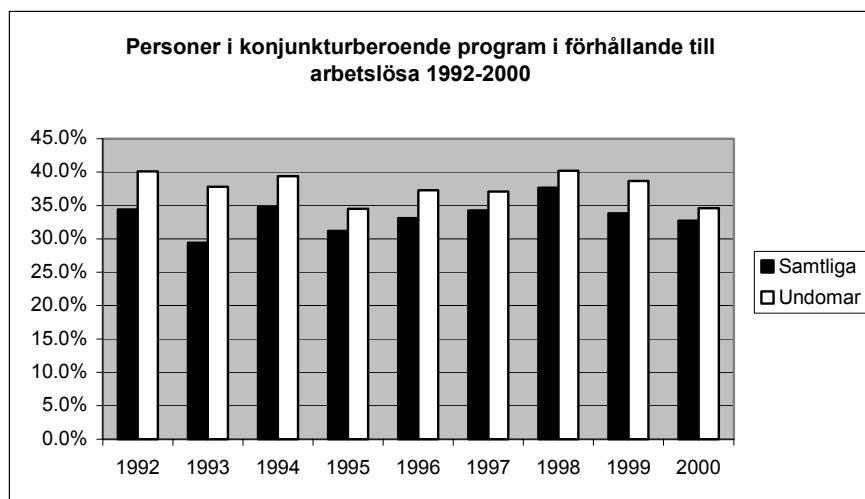

Figur 7: Deltagande i olika typer av program i förhållande till antalet registrerade arbetssökande

Källa: Bearbetning av Ams händelsedatabas

Vi ser att lågkonjunkturen inledningsvis möttes med massiva utbildnings-satsningar men att tonvikten sedan försköts mot praktikprogram innan fokus åter hamnade på utbildningsprogram när konjunkturläget åter förbättrades mot slutet av 1990-talet.

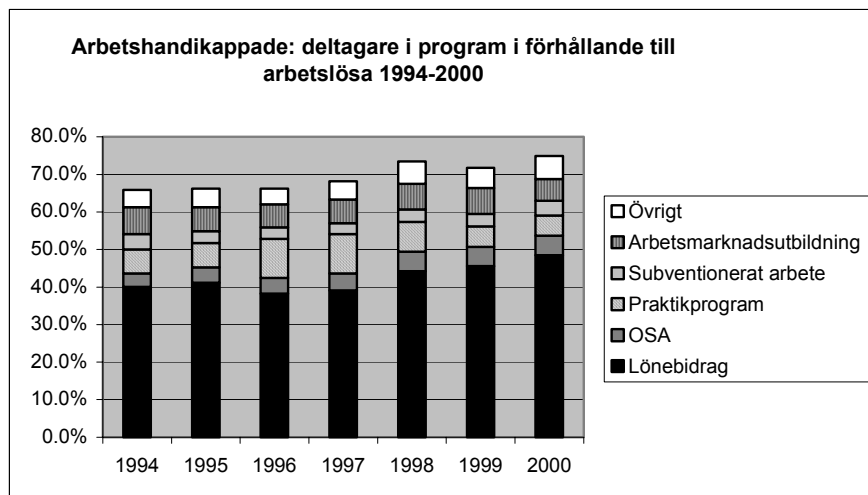
I Figur 8 jämförs andelarna i program bland samtliga arbetsökande med motsvarande andel bland ungdomar under 25 år. Mätt på detta sätt tycks ambitionsnivån i genomsnitt varit högre för ungdomar än för övriga sökande.

Figur 8: Andelar i program bland samtliga arbetsökande och ungdomar 1992-2000

Källa: Bearbetning av Ams händelsedatabas

I Figur 9 visas programdeltagandet bland arbetshandikappade. Vi kan först notera att en betydligt större andel av de arbetshandikappade än av övriga arbetslösa deltar i något program. Dessutom deltar den dominerande delen av de arbetshandikappade i program som är specialdestinerade för dem, d v s lönebidrag och offentliga skyddade arbeten. Endast en mycket liten andel deltar i utbildning.

Figur 9: Deltagande i arbetsmarknadspolitiska program bland arbetshandikappade 1994-2000

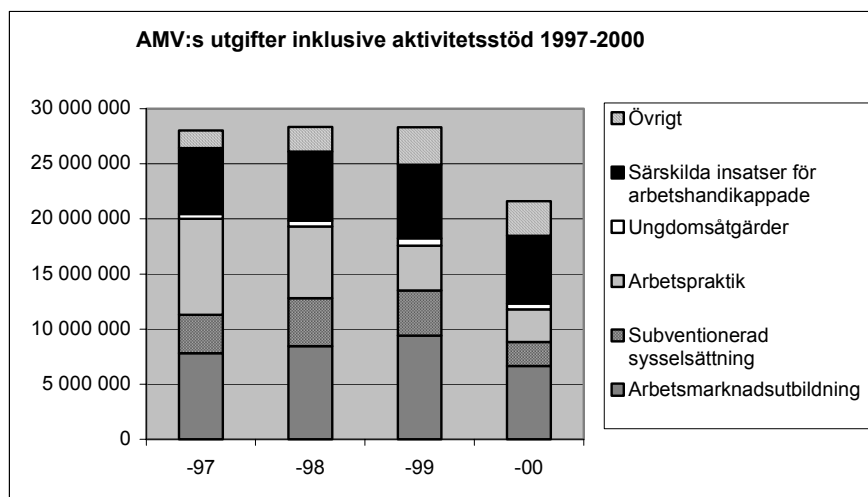
Källa: Ams

B.3 Utgifter för den aktiva arbetsmarknadspolitiken

Utgifterna för den aktiva arbetsmarknadspolitiken under åren 1997-2000 visas i figurerna 10 och 11. I Figur 10 inkluderas utgifterna för aktivitetsstöd, d v s deltagarnas försörjning, medan dessa medel exkluderas från de utgifter som redovisas i Figur 11. Figur 11 ger därför en bättre bild av vad det aktiva inslaget i politiken kostat.²³ I båda figurerna redovisas utgifterna uppdelade på olika huvudtyper av program.

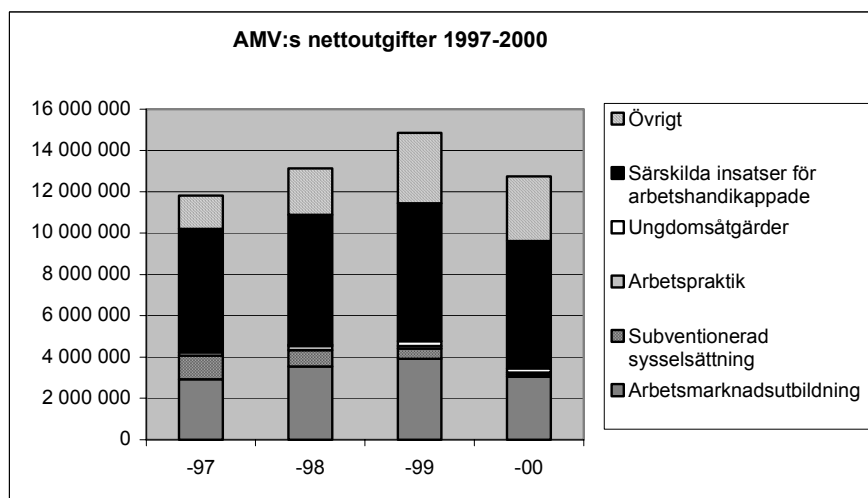
I grova drag är de direkta programkostnaderna av ungefär samma storleksordning som aktivitetsstödet. Kostnaderna för program för arbetshandikappade är en betydligt större andel av nettoutgifterna (exklusive aktivitetsstöd) än av bruttoutgifterna. Detta beror både på att lönebidrag, som är det dominerande programmet för arbetshandikappade, inte räknas som aktivitetsstöd, och på att kostnaderna för praktikåtgärderna nästan helt och arbetsmarknadsutbildningen i stor utsträckning är just aktivitetsstöd till deltagarna.

²³ Dessa utgifter skulle annars i praktiken ha burits av staten som ersättning från arbetslöshetsförsäkringen eller av kommunerna som socialbidrag och skulle rimligen ha varit av ungefär samma storlek.

Figur 10: AMV:s utgifter inklusive aktivitetsstöd 1997-2000

Källa: Ams; egna beräkningar

Figur 11: AMV:s nettoutgifter (exklusive aktivitetsstöd) 1997-2000

Källa: Ams; egna beräkningar

C.1 Effekter av den svenska arbetsmarknadspolitiken²⁴

Studierna av den svenska arbetsmarknadspolitiken effekter är av i princip två olika slag: mikroekonomiska och makroekonomiska. De mikroekonomiska studierna utvärderar effekterna av delta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder för enskilda individer, medan de makroekonomiska studierna i stället undersöker de totala effekterna på hela ekonomin.

I mikroekonomiska studier undersöks om deltagande i åtgärder innebär större chans till sysselsättning eller högre inkomster jämfört med icke-deltagande. Kunskap om arbetsmarknadspolitiken effekter kan också erhållas genom att undersöka hur deltagande i olika åtgärder påverkar de arbetssökandes rörlighet, deras sökbeteende och arbetsgivarnas attityder. Men de mikroekonomiska studierna av individeffekter kan inte fånga de effekter som uppkommer på de arbetstagare som inte deltar i åtgärderna. Dessa allmänna jämviktseffekter kan bara undersökas i makroekonomiska studier.

Makroeffekterna av arbetsmarknadspolitiken kan delas in i avsedda och icke avsedda effekter. De avsedda effekterna kan närmast beskrivas som att politiken kan förbättra matchningen mellan lediga platser och arbetssökande samt att den kan öka det effektiva arbetsutbudet genom att hålla arbetskraftsdeltagandet uppe. De icke avsedda effekterna rör sig om eventuella negativa effekter på sysselsättningen som kan uppkomma genom sk direkt undanträngning eller om löneuppdrivande effekter.

Alla mikroekonomiska och vissa makroekonomiska studier analyserar effekterna av specifika åtgärder, men flera makroekonomiska studier avser effekterna av den samlade politiken. Vi kommer, när så är möjligt, att redovisa effekter av enskilda program, men inleder med att redovisa vad de makroekonomiska studierna säger om den samlade effekten av arbetsmarknadspolitiken.

C.1.1 Makroeffekter av den samlade arbetsmarknadspolitiken

Det finns endast ett fåtal studier av arbetsmarknadspolitiken matchningseffekter som avser perioden efter 1990. Dessa avser politikens effekter på den geografiska rörligheten. Resultaten är varierande, men huvudintrycket är att politiken snarast bidragit till geografisk inlåsning.

²⁴ Framställningen i det här avsnittet bygger på Calmfors, Forslund & Hemström (2002).

De fyra studier som undersökt arbetsmarknadspolitikens effekter på arbetskraftsdeltagandet finner samtliga att arbetsmarknadspolitikerna givit ett signifikant bidrag till att hålla arbetskraftsdeltagandet uppe.

Arbetsmarknadspolitikens lönebildningseffekter har undersökts i ett stort antal studier. Det finns ett visst stöd för att politiken bidragit till ett ökat löneökningstryck, men osäkerheten om effekten är mycket stor. Det saknas lönebildningsstudier som avser 1990-talet där effekterna av olika slags program analyseras separat.

Ett relativt stort antal studier har undersökt arbetsmarknadspolitikens samlade effekter på arbetslöshet och ”total arbetslöshet” (summan av öppen arbetslöshet och deltagande i arbetsmarknadspolitiska program).²⁵ Dessa studier antyder att en ökad satsning på en aktiv arbetsmarknadspolitik minskar den öppna men inte nödvändigtvis den totala arbetslösheten.

C.1.2 Effekter av olika sorters åtgärder

Förmedlingsverksamhet

Det finns mycket få studier av hur intensifierade förmedlingsinsatser (inklusive väglednings- och aktiveringsinsatser) påverkat arbetsmarknadsutfallen för enskilda individer och inga av hur de påverkat de makroekonomiska sambanden.

De få mikroekonomiska studier som finns gäller tiden före 1990-talet. Resultaten av dessa studier tyder på att intensifierade förmedlingsinsatser för en *delmängd* av de arbetssökande faktiskt ökar sannolikheten att denna grupp befinner sig i ett reguljärt arbete vid en senare tidpunkt. Däremot finns det inte något stöd för att *en generell förstärkning* av insatserna har en sådan effekt. Detta innebär: (i) att enskilda grupper – t ex invandrares eller långtidsarbetslösas – relativa position på arbetsmarknaden sannolikt kan förbättras med hjälp av selektiva förmedlingsinsatser, men det tyder också på (ii) att individeffekterna av partiella satsningar kan ha uppnåtts via undanträngning av (och ökad konkurrens för) icke-deltagare.

Arbetsmarknadsutbildning

Det finns ett förhållandevis stort antal studier avseende arbetsmarknadsutbildningens individeffekter, varav flertalet avser 1990-talet. Däremot finns det inga studier avseende arbetsmarknadsutbildningens *avsedda* makroekonomiska ef-

²⁵ Studierna har utnyttjat både tidsserier för den svenska ekonomin och variation inom och mellan ca 20 OECD-länder. Se genomgången i Calmfors, Forslund & Hemström (2002).

fekter eller lönebildningseffekter för tiden efter 1990 och endast ett fåtal studier av hur arbetsmarknadspolitiken påverkat den direkta undanträngningen

Mikroeffekter

En genomgång av studier avseende individeffekterna av arbetsmarknadsutbildning visar att resultaten varierar. Men det är, trots detta, möjligt att dra vissa generella slutsatser.

En första observation är att de skattade effekterna skiljer sig mellan 1980- och 1990-talen. Studier av arbetsmarknadsutbildning som genomfördes under 1980-talets första hälft har – åtminstone på några års sikt – funnit stora positiva effekter på deltagarnas sysselsättning eller inkomster. Studier av arbetsmarknadsutbildning under 1989 eller senare har däremot inte funnit några signifikanta effekter eller också funnit negativa effekter.²⁶ Det kan finnas flera orsaker till det sämre utfallet under huvuddelen av 1990-talet: en orsak kan vara att (i) arbetsmarknadspolitiska åtgärder får mindre positiva effekter om den aggregerade efterfrågan är låg och den genomsnittliga arbetslöshetstiden därför är lång under alla förhållanden. Men det är också troligt att (ii) incitamenten att delta i arbetsmarknadsutbildning förändrades, så att deltagarna under 1990-talet i högre utsträckning än tidigare motiverades av möjligheterna att tjäna in rätten till ny a-kassa snarare än av att skaffa sig kunskaper. Sannolikt är också (iii) arbetsmarknadsutbildningens omfattning av stor betydelse för effektiviteten. Dels kan effekten vara sämre vid stora volymer, dels kan utbildningens kvalitet påverkas menligt av så snabba, oplanerade volymökningar som skedde under 1990-talet.

En annan observation avser den skillnad i skattade effekter som finns mellan olika tidpunkter efter utbildningens slut. De kortsiktiga effekterna är ofta icke-signifikanta eller till och med negativa. Men två-tre år efter utbildningens slut är, med något undantag, effekten mer positiv (1980-talet) eller åtminstone inte längre negativ (1990-talet). En möjlig orsak är att arbetsmarknadsutbildning ökar deltagarnas produktivitet, vilket också höjer deras reservationslöner. Följden kan bli en långsammare övergång till sysselsättning, samtidigt som den högre produktiviteten på sikt kan bidra till mer stabila anställningar.

De mikroekonomiska studierna av individeffekter har bara till mycket liten del belyst betydelsen av längden på olika utbildningsprogram och dessas in-

²⁶ Det finns dock två studier som tyder på att arbetsmarknadsutbildningen åter gett upphov till positiva individeffekter under 1990-talets sista år. Det är emellertid oklart hur dessa resultat ska tolkas; se Calmfors, Forslund & Hemström (2002).

riktning. Det finns ett par studier som tyder på att längre arbetsmarknadsutbildning leder till bättre arbetsmarknadsutfall för de deltagande individerna än kortare utbildning, men kunskaperna här är mycket begränsade. Detsamma gäller vilka typer av utbildning som fungerar bäst.

Makroeffekter

Det finns inga studier av arbetsmarknadsutbildningens avsedda makroeffekter för tiden efter 1990. Ett litet antal studier av direkt undanträngning har inkluderat arbetsmarknadsutbildningen. I inget fall har resultaten antytt att arbetsmarknadsutbildningen skulle vara behäftad med undanträngningsproblem. De studier som undersökt om olika program har olika lönebildningseffekter är samtliga för gamla för att belysa förhållandena efter 1990.

Subventionerat arbete och praktikprogram

Det har – relativt antalet åtgärder inom kategorierna *subventionerat arbete* och *praktikprogram* – gjorts mycket färre mikroekonomiska studier av subventionerade arbeten eller praktikprogram än av arbetsmarknadsutbildning, och i dessa båda fall varierar resultaten om möjligt ännu mer än vad avser arbetsmarknadsutbildningens effekter. Osäkerheten är därför mycket stor. Vad avser makroekonomiska studier finns ett stort antal studier av åtgärdernas undanträngningseffekter.

Mikroeffekter

De få studier som finns talar för att man skulle kunna rangordna de sysselsättningsskapande åtgärderna (i fallande skala) när det gäller deras effekter på de deltagande individernas framtida sysselsättnings- och inkomstmöjligheter på följande sätt: starta eget-bidrag, rekryteringsstöd, utbildningsvikariat och API, ungdomspraktik, ALU och beredskapsarbeten. Man kan också formulera slutsatserna som att det tycks finnas stöd för att effekten av att ta del av/delta vid en tidigare istället för senare en tidpunkt är positivt i termer av sysselsättning eller inkomst vad avser starta eget-bidrag, rekryteringsstöd, API och utbildningsvikariat, medan det inte verkar finnas något sådant stöd för ALU och beredskapsarbeten.

Makroeffekter

Det finns inga studier av den subventionerade sysselsättningens eller praktikprogrammets avsedda effekter för perioden efter 1990. Resultaten i ett stort antal studier av den direkta undanträngningen tyder på att den direkta undan-

trängningen är störst för de program som ligger närmast den ordinarie arbetsmarknaden (anställningsstöd, rekryteringsstöd) och betydligt mindre för praktikprogram av olika slag (arbetsplatsintroduktion, arbetslivsutveckling).²⁷

Andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Flyttningsbidrag

Antalet studier av hur rörlighetsstimulerande åtgärder, s k *flyttningsbidrag*, har påverkat arbetsmarknadsutfallen för enskilda individer eller de makroekonomiska sambanden är ytterst begränsade och avser inte i något fall tiden efter 1990. De två mikroekonomiska studier som finns avser båda tidsperioden 1969–75 och resultaten är svårtolkade. Det är således mycket svårt att dra några generella slutsatser om effekterna för de individer som berörts av dylika åtgärder.

Icke-traditionella insatser och den Europeiska socialfondens arbete

Vad avser effekterna av icke-traditionella insatser eller den Europeiska socialfondens arbete så saknas utvärderingar i princip helt inom detta område. Det är därför omöjligt att dra några generella slutsatser avseende detta område.

Aktivitetsgarantin

Genomgången av de arbetsmarknadspolitiska programmens individeffekter under 1990-talet ger en nedslående bild. Vi kan inte vara säkra på orsakerna, men en möjlig förklaring är att de nedslående resultaten bland annat hänger samman med stora programvolym och att programmen delvis användes för återkvalificering för ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Det senare kan ha inneburit att programmen, åtminstone delvis, kom att användas för andra syften än att öka deltagarnas möjligheter att snabbt få ett arbete. Aktivitetsgarantin och den genomförda regelförändringen i arbetslöshetsförsäkringen innebär att programmen varken kan eller behöver användas för återkvalificering för arbetslöshetsersättning. Detta kan medföra bättre effekter för deltagarna genom att programmen kan användas för det avsedda ändamålet.

²⁷ Detta mönster återfinns både i enkätstudier och ekonometriska undersökningar; se Calmfors, Forslund & Hemström (2002).

Ungdomsprogram

Mikroeffekter

Resultaten för ungdomar varierar. Flera tidiga studier av 1980-talets erfarenheter fann positiva effekter. Men dessa resultat baserades på små datamaterial som inte kan generaliseras till hela befolkningen. Den enda studie som finns för 1990-talet fann att de ungdomar som deltog i arbetsmarknadsutbildning eller ungdomspraktik hade både lägre inkomst och sannolikhet att befinna sig i arbete än ungdomarna i kontrollgruppen. Det är inte klarlagt vad dessa resultat beror på, men det faktum att en annan studie av effekten av att delta i arbetsmarknadsutbildning, för en genomsnittligt sett äldre population, inte fann motsvarande negativa effekter tyder på att resultaten kan vara åldersspecifika.

Makroeffekter

Ungdomsprogrammens effekter på reguljär sysselsättning har undersökts i fyra studier. I samtliga fall har den skattade undanträngningseffekten varit betydande, och uppgått till mellan 76 % och drygt 100 %.

Arbetsmarknadspolitikens effekter på de arbetssökandes sökbeteende

Sannolikheten att erhålla ett arbete påverkas troligen av den arbetssökandes sökaktivitet. Det kan därför vara av intresse att diskutera huruvida de arbetssökandes sökbeteende påverkas av deltagande i Ams-åtgärder. Några studier, som baserats på enkätmaterial, har analyserat denna fråga. Generellt sett finner man att antalet söktimmar är skevt fördelat mellan arbetslösa och åtgärdsdeltagare: andelen som söker aktivt efter arbete är avsevärt (och ofta signifikant) högre bland arbetslösa än bland åtgärdsdeltagare, och åtgärdsdeltagare använder färre sökmetoder än de öppet arbetslösa. I en studie betonas dock att åtgärdsdeltagare har mindre tid än öppet arbetslösa att söka arbete och att det kan vara samhällsekonomiskt rationellt att inte göra det om åtgärden utgör en del i en handlingsplan för att förbättra deltagarens situation på arbetsmarknaden. Bedömningen blir emellertid annorlunda om en åtgärdsplacering i stället skett i syfte att undvika utförsäkring. I båda fallen ger dock de lägre sökaktivitet under programtiden upphov till en inläsningseffekt.

Arbetsgivarnas attityder till olika arbetssökande

Potentiella arbetsgivares attityder till olika arbetssökande utgör en annan indikation på hur Ams-åtgärder påverkar matchningseffektiviteten och deltagarnas förmåga att konkurrera om tillgängliga jobb. Även denna fråga har analyserats i

ett antal enkätstudier. De exakta frågorna i de olika enkäterna, liksom de uppskattade effekterna, varierar något mellan de olika studierna. Generellt sett finner dock samtliga studier att arbetsgivarna gör en mer positiv bedömning av dem som deltagit i Ams-åtgärder än av dem som varit öppet arbetslösa. Vidare tycks arbetsmarknadsutbildning bedömas mer positivt än andra åtgärder.

C.1.3 Sammanfattning

Man bör vänta sig att olika åtgärder har olika effekter. Det är därför viktigt att också summera vad studierna säger om skillnaderna i effektivitet mellan olika åtgärder.

En första fråga gäller arbetsmarknadsutbildning kontra sysselsättningsskapande åtgärder. Här förefaller de mikroekonomiska studierna av individeffekter och de makroekonomiska studierna av allmänna jämviktseffekter ge delvis motstridiga resultat. Individstudier avseende 1980-talet visar visserligen på positiva effekter av arbetsmarknadsutbildning, men studierna avseende huvuddelen av 1990-talet finner i princip inga eller till och med negativa effekter. Vad avser subventionerat arbete och praktikprogram pekar de existerande mikrostudierna på att flera olika åtgärder ger upphov till positiva individeffekter. Samtidigt finns det stöd för att flera av dessa åtgärder också ger upphov till betydande direkt undanträngning och att de åtgärder som ligger närmast reguljära arbeten ger upphov till såväl positiva individeffekter som stora undanträngningseffekter. Detta skulle kunna förklara förekomsten av de tillsynes motstridiga resultat som presenteras i mikro- respektive makrostudierna: arbetsmarknadsutbildning gav, under större delen av 1990-talet, upphov till obefintliga eller negativa individeffekter men positiva (eller åtminstone inte negativa) effekter på den reguljära sysselsättningen. Subventionerade arbeten och praktikprogram, å andra sidan, gav (i flera fall) upphov till positiva individeffekter men också undanträngning och därmed negativa effekter på den reguljära sysselsättningen. Detta är ett argument för att subventionerade arbeten och praktikprogram i första hand bör riktas mot långtidsinskrivna och långtidsarbetslösa: i så fall kan konkurrens effekter leda till positiva sysselsättningseffekter även om de direkta undanträngningseffekterna är stora. Dessutom minskar risken för negativa indirekta effekter via lönebildningen.

En andra fråga gäller den relativa effektiviteten bland de åtgärder som klassificeras som subventionerade arbeten eller praktikprogram. De existerande mikrostudierna pekar på positiva individeffekter av åtgärder som starta eget-

bidrag, rekryteringsstöd, API och utbildningsvikariat, medan det har varit svårt att påvisa sådana effekter för beredskapsarbeten och ALU.

Den typ av åtgärder som de empiriska studierna ger störst anledning att ifrågasätta är ungdomsåtgärderna, eftersom individeffekterna tycks vara tveksamma och undanträngningseffekterna stora. Det är, mot bakgrund av detta samt att de som varit arbetslösa under en kortare tid än sex månader sällan tycks drabbas av negativa attityder från arbetsgivarna, inte självklart att ungdomar bör placeras i åtgärder under sitt första halvår som arbetssökande.

Reservationer

När man bedömer studierna av individeffekterna av åtgärdsplaceringar i arbetsmarknadsutbildning och sysselsättningskapande åtgärder, bör man hålla i minnet att:

- Den kontrollgrupp som deltagarna jämförs med haft tillgång till arbetsförmedlingens tjänster. En alternativ tolkning av svårigheterna att identifiera positiva åtgärdseffekter skulle därför kunna vara att den normala förmedlingsservicen är effektiv. Det bör dock observeras att det inte finns någon studie som analyserat förmedlingsservisens effektivitet under 1990-talet.
- Ett svårt problem gäller på vilken sikt man ska leta efter effekter av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Ett mönster i några av studierna av individeffekter är att effekterna på individernas arbetsmarknadssituation är mer positiva (1980-tal) eller mindre negativa (1990-tal) efter några år än på mycket kort sikt. En möjlig orsak är att arbetsmarknadsutbildning ökar deltagarnas produktivitet också höjer dessas reservationslöner. Följden kan bli en långsammare övergång till sysselsättning samtidigt som den högre produktiviteten på sikt kan bidra till mer stabila anställningar.
- En längre uppföljningshorisont kan vara av särskild betydelse för att utvärdera arbetsmarknadspolitiken under 1990-talet. Det är nämligen tänkbart att tidseftersläpningarna mellan arbetsmarknadspolitiska åtgärder och deras effekter är längre under en period när arbetskraftsefterfrågan är mycket låg, än under mer normala förhållanden. En trolig hypotes är att de dåliga resultaten för arbetsmarknadsutbildning under 1990-talet hängde samman just med den låga efterfrågan, som innebar ett det fanns få bristyrken att utbilda till.

C.2 Effekter av politik för integration av arbetshandikappade på arbetsmarknaden

Strategin i Sverige är, och har varit så under en längre period, att främst inom ramen för arbetsmarknadspolitiken underlätta för arbetshandikappade att komma in på den reguljära arbetsmarknaden. Bland de arbetsmarknadspolitiska programmen finns särskilda insatser för arbetshandikappade och arbetshandikappade ska därutöver prioriteras till övriga åtgärder. Sveriges politik på detta område ser i stort sett likadan ut idag som före sysselsättningsstrategins ikraftträdande.

På detta område, mer än andra, så saknas systematiska utvärderingar av den genomförda politiken. Redogörelsen nedan är därför mycket knapphändig och ibland rör det som om indirekta resultat och uppföljningar. Redan här bör det påpekas att vi inte har funnit några studier av hur det särskilda introduktions och uppföljningsstödet, det offentligt skyddat arbete, de särskilda insatser för unga arbetshandikappade eller arbete inom ramen för den europeiska socialfonden fungerar.

Lönebidrag

Ett lönebidrag innebär att den arbetshandikappade får en anställning där staten subventionerar delar av lönekostnaden. Detta kan naturligtvis vara ett lyckat utfall i sig för denna grupp, men ett mål med åtgärden är också att den ska leda till en osubventionerad reguljär sysselsättning. Det finns dock inga direkta studier av effekter på den framtida sannolikheten att få reguljär sysselsättning. Indirekt evidens tyder dock på att eventuella positiva effekter är mycket små. Utflödet från lönebidrag till osubventionerad anställning är litet (1,2-3,5 % under 1991-1996, RRV 1998:37, se även SOU 1997:5 och RRV 1994:4). Av de anställda med lönebidrag 1996 hade dessutom 53 % haft bidraget under längre tid än de 4 år som var målsättningen och bidragen har inte minskat under anställningstidens längd på avsett vis (RRV 1998:37).

Samhall

Samhall ska skapa meningsfullt och utvecklande arbete för arbetshandikappade då arbetsförmågan bedöms vara så nedsatt att annat arbete inte kan komma ifråga. Ett arbete vid Samhall kan således ses som ett lyckat utfall i sig för vissa grupper. Men det är också så att en av målsättningarna för Samhalls verksamheten är att en del av de sysselsatta ska övergå till ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Det finns dock inga direkta studier av hur den framtida san-

nolikheten att få en reguljär sysselsättning påverkas av att arbeta vid Samhall. Det sker dock relativt få övergångar från Samhall till den reguljära arbetsmarknaden, speciellt i ljuset av att de uppföljningar som är gjorda av verksamheten pekar på att ett arbete vid Samhall inte alltid är en sista-hands-åtgärd; se t ex Haavisto m fl (1993), RRV (1999:18) och SOU (1997:64).

Arbetsmarknadsutbildning

Axelsson (1989) studerar effekter av arbetsmarknadsutbildning för individen och samhället. Han jämför personer som avslutat en arbetsmarknadsutbildning under hösten 1981 med personer som nyanmälts som arbetssökande på arbetsförmedlingen under våren samma år. Han säredevisar resultaten för olika grupper och finner att effekten på årsinkomst för arbetshandikappade var närmare 5 000 kronor året efter avslutad utbildning, men att den året därpå hade sjunkit till drygt 1 000 kronor. Detta är lägre än för övriga deltagare, vilka hade ett inkomsttillskott på i genomsnitt 6 500 respektive 9 000 kronor. Effekterna för arbetshandikappade är små och osäkerheten i skattingarna stora, varför de inte kan teckenbestämmas med någon större precision. Det är dessutom troligt att skattingarna fångar upp andra skillnader mellan grupperna än den genomgånga utbildningen.

Brännäs & Eriksson (1995) använder samma material som Axelsson för att studera vilka faktorer som har betydelse för vem som genomgår en arbetsmarknadsutbildning. De genomför också en indirekt analys av effekten av deltagande i utbildningen för olika grupper. Inkomsteffekten för arbetshandikappade två år efter avslutad utbildning uppskattas till drygt 300 kronor, vilket är något lägre än för övriga deltagare. Inga precisionsmått redovisas, men effekten kan rimligtvis inte teckenbestämmas med någon större säkerhet. Det är vidare oklart hur resultatet skall tolkas.

Övriga insatser för arbetshandikappade

Vad gäller stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen, särskilt stöd vid start av näringsverksamhet, stöd till personligt biträde, särskilda insatser för syn- och hörselskadade så finns det inga effektutvärderingar gjorda. Däremot så redovisar Michailakis (2000) resultaten från en fallstudie m a p arbetsplatsanpassningar med IT-baserade hjälpmedel.

SOU (2000:78) redovisar en mängd studier av enskilda aktiva rehabiliteringsåtgärder som tyder på att åtgärderna har positiva effekter men konstaterar samtidigt att det i strikt vetenskaplig mening inte finns tillräcklig evidens. Två

större studier med kontrollgruppsansats har färdigställts efter detta. Heshmati & Engström (2001) studerar effekter av yrkesinriktade rehabiliteringsåtgärder för långtidssjukskrivna i Västsverige under 1991-94. Resultaten är positiva men metoden som används för att göra deltagare och ickedeltagare jämförbara kräver starka antaganden vilket gör att resultaten måste tolkas med försiktighet.

Frölich, Heshmati & Lechner (2000) analyserar samma data med en mer generell metod och jämför olika typer av rehabilitering med varandra. Resultaten tyder på att arbetsplatsbaserad rehabilitering har en positiv effekt till skillnad från utbildning som tycks ha en negativ effekt. Ett tecken på att inte heller denna metod är helt lyckad är dock att ett fåtal dagars arbetsutvärdering uppskattas ha en kraftigt negativ effekt på framtida sysselsättning.

Lagstiftning

Den 1 maj 1999 infördes lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder (1999:132). Det är naturligtvis för tidigt att studera huruvida lagen nått sitt syfte. Man kan dock konstatera att under år 2000 har Handikappsombudsmannen (den myndighet som ska se till att lagen efterföljs) mottagit 54 ärenden för prövning (Handikappsombudsmannen, 2000).

Till sist

Sammanfattningsvis så finns det förvånansvärt liten, med tanke på politikens omfattning under en längre period, forskning gjord på detta område. Det är därför olämpligt att dra några säkra slutsatser om politikens effekter. I Bergeskog (2001) återfinns dock resultat som visar att arbetskraftsdeltagandet bland de arbetshandikappade i Sverige är högt, jämfört med många andra OECD-länder, vilket skulle kunna tolkas som att den svenska politiken på området har varit framgångsrik i det avseendet.

Referenser

- Ams (1999), *Arbetsmarknadspolitiska åtgärder* – Årsrapport 1998, Apra 1999:2.
- Ams (2000), *Arbetsmarknadspolitiska program* – Årsrapport 1999, APra 2000:1.
- Ams (2001), *Arbetsmarknadspolitiska program* – Årsrapport 2000, Prora 2001:2.
- AMV:s regleringsbrev för budgetåren 1997-2001.
- AMV (2001), Arbetsmarknadspolitiska program, vis.ams.se (2001-11-05).
- Axelsson, R. (1989), *Svensk arbetsmarknadsutbildning – En kvantitativ analys av dess effekter*, Doktorsavhandling, Umeå Economic Studies No. 197, Umeå universitet.
- Bergeskog, A. (1998), *Den svenska arbetsmarknadspolitiken 1997*, stencilserie 1998:1, IFAU.
- Bergeskog, A. (1998), *Den svenska arbetsmarknadspolitiken 1998*, stencilserie 1998:2, IFAU.
- Bergeskog, A. (1999), *Arbetsmarknadspolitisk översikt 1999*, stencilserie 1999:7, IFAU.
- Bergeskog, A. (2001), *Labour market policies, strategies and statistics for people with disabilities. A cross-national comparison*, working paper 2001:13, IFAU, Uppsala.
- Brännäs, K. & Eriksson, M. (1995), Enrolment in Labour Market Training Programmes, *Labour*, Vol. 10, No. 1, pp.193-208.
- Calmfors, L, A Forslund & M Hemström (2002) ”Does active labour market policy work? Lessons from the Swedish experiences”, under utgivning i *Swedish Economic Policy Review*.
- Fredriksson P & C Runeson (2002) ”Uppföljning av EU:s rekommendationer på skatte- och bidragsområdet”. Stencil 2001:6, IFAU, Uppsala
- Förordning (2000:630) om särskilda insatser för personer med arbetshandikapp.
- Förordning (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.
- Frölich M, Heshmati A & Lechner M, (2000) ”A microeconomic evaluation of rehabilitation of long-term Sickness in Sweden” SSE/EFI WP-series in Economics and Finance 2000-04.
- Haavisto T, Höjgård S, Vlachos V, (1993) ”Arbete åt arbetshandikappade. En samhällsekonomisk utvärdering av Samhall.”, Högskolan i Växjö
- Handikappsombudsmannen (2000), ”Tillgänglighet för alla” (www.ho.se)
- Heshmati, A & Engström, L-G (2001) ”Estimating the effects of vocational rehabilitation programs in Sweden” i *Econometric evaluation of labour market policies* Michael Lechner, Friedhelm Pfeiffer (Eds.) S. 183-210 Heidelberg: New York : Physica-Verl.
- Michailakis, D (2000), ”Studie av arbetsplatsanpassningar med IT-baserade hjälpmedel för funktionshindrade personer”, Forskningsrapport 2000:2, IFAU, Uppsala
- Regeringens proposition (1999/2000:79), *Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken*.

- Regeringens proposition (1999/2000:139), *En rättvisare och tydligare arbetslöshetsförsäkring*.
- Regeringskansliet (1998-2001), *Sveriges handlingsplaner för sysselsättning (NAP)*.
- RRV (1994:4), "Utvärdering av det flexibla lönebidraget"
- RRV (1998:37), "Det flexibla lönebidraget"
- RRV, (1999:18), "Samhall – en effektiv åtgärd?"
- SOU 1997:5, "Aktivt lönebidrag – ett effektivare stöd för arbetshandikappade", Fritzes, Stockholm
- SOU 1997:64, "Samhall – en arbetsmarknadspolitisk åtgärd", Fritzes, Stockholm
- SOU 2000:78, "Rehabilitering till arbete. En reform med individen i centrum", slutbetänkande av Utredaren om Den arbetslivsinriktade Rehabiliteringen, Fritzes, Stockholm
- Svenska ESF-rådet (2000), *Samlat programdokument för mål 3 2000-2006 Sverige*.
- Svenska ESF-rådet (2000a), *Gemenskapsinitiativprogram för Equal 2000-2006 Sverige*.
- Svenska ESF-rådet (2000b), *Samlat programdokument för mål 3 2000-2006 Sverige*.
- Statskontoret (2001), *Särskilda ungdomsåtgärder? Om kommunala ungdomsprogrammet och utvecklingsgarantin*.

Bilaga A.1

Förändringar i arbetsmarknadspolitiken

Här följer en sammanställning av de förändringar i arbetsmarknadspolitiken som redovisas i de svenska handlingsplanerna för sysselsättning (NAP). Även utredningar och förslag på åtgärder som ännu ej beslutats presenteras. Genomgående är det regeringens intentioner med förändringarna som presenteras och vi kommenterar ej det faktiska utfallet.

A.1.1 Personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar:

NAP 1998 Regeringen har tillfört extra medel till tillfälliga personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut.

NAP 2001 Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2002 föreslå att de 700 miljoner kr som Arbetsmarknadsverket fått använda för tillfälliga personalförstärkningar permanentas. 165 miljoner kr av dessa ska användas för att stärka invandrares ställning på arbetsmarknaden.

A.1.2 Arbetsmarknadsutbildning:

NAP 1998 Arbetsmarknadsutbildningen utökas med en IT-utbildning. Satsningen ska omfatta ca 10 000 personer fram t o m 1999. Tre fjärdedelar av platserna är avsedda för arbetslösa.

NAP 1998 Ökade resurser ges till mer kostsamma åtgärder i form av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning. Andelen arbetslösa i denna åtgärd ska därmed öka under 1998-99.

NAP 1999 Arbetsmarknadsverket ges ökade möjligheter att prioritera yrkesutbildning genom att volymmålet avskaffas. Volymmålet innebar att resurserna skulle räcka till ett visst antal personer.

NAP 1999 Ett mål för en effektivare arbetsmarknadsutbildning införs. Målet är att 70 procent av de som avslutar yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning i slutet av 1999 ska erhålla arbete inom 90 dagar.

NAP 1999 En arbetsgrupp ska se över arbetsmarknadsutbildningens roll och inriktning.

A.1.3 Anställningsstöd:

- NAP 1999* Regeringen föreslår att ett förstärkt anställningsstöd införs den 1 oktober 1999 för arbetslösa med längre inskrivningstider än tre år. (Stöd till arbetsgivare förslås kunna ges med 75 procent av lönekostnaden i 6 månader och 25 procent i ytterligare 18 månader, dock med vissa maxbelopp.)
- NAP 2000* Förstärkt anställningsstöd infördes den 1 oktober 1999
- NAP 2000* Regeringen föreslår att anställningsstödet fr o m den 1 augusti ytterligare förstärks för vissa grupper, dels för personer som sedan 48 månader varit öppet arbetslösa eller deltagit i åtgärder, dels för personer över 57 år som varit inskrivna i mer än 24 månader.
- NAP 2001* Det förstärkta anställningsstödet reformerades i augusti 2000. Stöd kan nu lämnas vid anställning av personer som varit arbetslösa i 24 månader (med 75 procent av lönekostnaden i 6 månader och sedan 25 procent i 18 månader) och med speciellt förmånliga villkor vid anställning av personer som varit arbetslösa i 48 månader (75 procent av lönekostnaden i 12 månader och sedan 50 procent i 12 månader).
- NAP 2001* Ett särskilt anställningsstöd för personer som fyllt 57 år infördes den 1 augusti 2000. Stödet gäller vid anställning av personer som varit arbetslösa i 24 månader och som deltagit i aktivitetsgarantin i tre månader. (Stöd ges med 75 procent av lönekostnaden i två år.)

A.1.4 Aktivitetsgarantin:

- NAP 2000* Regeringen föreslår att fr o m den 1 augusti 2000 införa en aktivitetsgaranti för personer som är, eller riskerar att bli, långtidsinskrivna. Syftet är bl a att bryta rundgången mellan öppen arbetslöshet och åtgärder och ge den arbetslöse heltidsaktivitet fram till anställning eller utbildning. Aktivitetsgarantin ska bygga på individuella handlingsplaner och inom ramen för denna ska de traditionella arbetsmarknadspolitiska åtgärderna gälla. Programmet ska även vända sig till deltidsarbetslösa.
- NAP 2001* Aktivitetsgarantin infördes i augusti 2000.

A.1.5 Kunskapslyftet och kvalificerad yrkesutbildning

- NAP 1998* En satsning på vuxenutbildning har inletts genom Kunskapslyftet och ska att pågå fram till 2002. Kunskapslyftet erbjuder möjlighet

till kompletterande studier upp till treårig gymnasiekompetens för arbetslösa och personer som riskerar arbetslöshet. Studiernas uppbygg ska anpassas efter arbetsmarknadens behov och arbetslösa kan få utbildningsbidrag motsvarande arbetslöshetsersättningen under ett år²⁸. De som studerat med utbildningsbidrag under hösten 1997 och våren 1998 ges möjlighet till ytterligare ett års studier med denna finansiering. Anställda kan också få utbildningsbidrag om arbetsgivaren under tiden anställer en långtidsarbetslös.

NAP 1999 I vårpropositionen 1999 föreslås en förlängning av Kunskapslyftet fram t o m 2002. Regeringen avser att vidta åtgärder för att öka möjligheterna att kombinera yrkes- och kärnämnen samt för att öka antalet lågutbildade män i Kunskapslyftet.

NAP 2000 Kunskapslyftet förlängs t o m 2002. Målet är oförändrad volym. Insatser för att bryta de könsbundna utbildningsvalen och för att öka rekryteringen av lågutbildade män ska prioriteras.

NAP 2001 Försöksverksamhet med kvalificerad yrkesutbildning pågår sedan 1996. Detta är en eftergymnasial utbildning som kännetecknas av ett nära samarbete med näringslivet. Kvalificerad yrkesutbildning föreslås bli en ny eftergymnasial utbildningsform vid sidan om högskolan från 2002.

A.1.6 Individuella handlingsplaner m m:

NAP 2000 De individuella handlingsplanerna ska vidareutvecklas och upprättas senast efter tre månaders arbetslöshet. Det arbetsmarknadspolitiska regelverket ska förenklas.

NAP 2001 Arbetsförmedlingens databas med lediga jobb har moderniserats.

²⁸ Villkoren för att få utbildningsbidrag är att personen ifråga är mellan 25 och 55 år, studerar på grundskole- eller gymnasienivå samt uppfyller villkoren för arbetslöshetsersättning. (Utbildningsdepartementet, 2001)

Bilaga A.2

Förändringar i politiken för integrering av arbetshandikappade på arbetsmarknaden

Här följer en sammanställning av de förändringar i politiken för att integrera arbetshandikappade på arbetsmarknaden som presenteras i de svenska handlingsplanerna för sysselsättning (NAP). Även utredningar och förslag på åtgärder som ännu ej beslutats redovisas. Genomgående är det regeringens intentioner med förändringarna som presenteras och vi kommenterar ej det faktiska utfallet. I Bilaga A.1.3 (Förändringar i politiken för integrering av invandrare på arbetsmarknaden) presenteras en del ytterligare åtgärder som kan få betydelse för arbetshandikappade.

A.2.1 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder:

NAP 1999 Särskilt introduktions och uppföljningsstöd (SIUS) permanentades som åtgärd fr o m 1 juli 1998.

NAP 1999 Regeringen har höjt bidraget till arbetsbiträde till 100 000 kr per år fr o m den 1 januari 1999, för personer med funktionshinder som medför betydande kommunikationssvårigheter.

NAP 1999 Regeringen har från den 1 januari 1999 inrättat 240 arbetsplatser i anslutning till regionala museer för personer med svåra funktionshinder. För dessa kan lönebidrag med upp till hundra procent lämnas. Verksamheten ska pågå som försök under tre år.

NAP 1999 Regeringen har föreslagit en ökning av anslaget till lönebidrag fr o m budgetåret 1999.

A.2.2 Utbildning:

NAP 1999 Funktionshindrades möjligheter att studera på lika villkor som vuxenstuderande utreds. Förslag ska lämnas till regeringen under våren 2000.

NAP 2000 Kunskapslyftskommittén lämnade i april 2000 förslag angående framtida samhällsstödd vuxenutbildning. Kommittén hade bl a som uppdrag att granska och ge förslag till förbättringar på hur funktionshindrade i större utsträckning ska kunna delta i det livslånga lärandet.

NAP 2000 Högskoleverket har redovisat uppdraget att se över systemet för stöd till studenter med funktionshinder. Beredning pågår och regeringen avser att ta upp frågan i budgetpropositionen för 2001.

NAP 2001 Regeringen har föreslagit ett nytt studiebidrag för studier på grundskole- och gymnasienivå från januari 2003. Stödet ska kunna lämnas till personer som är mellan 25 och 50 år, saknar treårig gymnasieutbildning och som är arbetslösa, hotas av arbetslöshet eller har vissa former av funktionshinder.

A.2.3 Lag mot diskriminering:

NAP 1998 Regeringen ska lägga fram ett förslag till förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder.

NAP 1999 En lag mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder har införts fr o m den 1 maj 1999.

A.2.4 Handikappolitisk handlingsplan:

NAP 1999 Regeringen ska under 1999 tydliggöra mål och strategier för handikappolitiken i en handlingsplan.

NAP 2000 Regeringen presenterade i mars 2000 en proposition i form av en nationell handikappolitisk handlingsplan. Som del av denna ska undersökas vilka möjligheter arbetsgivare ser gällande anställning av personer med funktionshinder. Initiativ har även tagits för att utveckla statistiken rörande funktionshindrades villkor i arbetslivet.

NAP 2001 Regeringen har låtit genomföra en undersökning av arbetsgivarnas vilja att anställa personer med funktionshinder. Resultatet visar bl a att statliga stöd värderas högt.

A.2.5 Övrigt:

NAP 2000 Försöksverksamhet för bredband till funktionshindrade inleds.